

**วิเคราะห์อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองของสมัยสุโขทัย
กับสถานการณ์ปัจจุบัน
Analyze The Political Ideology Of The Sukhothai Period And
The Current Situation**

ทวีชัย แสงนุสร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Taweechai Saengnusun
Sakon Nakhon Rajabhat University
sudcisrixxncanthr38@gmail.com

บทคัดย่อ

อาณาจักรสุโขทัยในยุคช่วงแรกมีความเจริญรุ่งเรือง ในทุกๆด้านโดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครอง แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ 1 การเมืองการปกครองแบบพ่อปกครองลูก พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนบางเมือง พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงนำรูปแบบการปกครองแบบ พ่อปกครองลูกมาใช้ มีลักษณะใกล้ชิดกันระหว่าง พระมหากษัตริย์และประชาชน หรือที่เรียกว่า บิดาที่ดูแลลูกอย่างใกล้ชิด ชิด ต่อมาระยะหลังสถาบันพระมหากษัตริย์เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ได้รับอิทธิพลมาจาก ขอมบ้างได้รับอิทธิพลมาจาก อินเดียบ้าง และสถานะพระมหากษัตริย์ก็เปลี่ยนพระนามใหม่ ตั้งแต่ลำดับที่ 4 ที่ 5 เป็นพระยา และลำดับที่ 6-7-8-9 เป็นพระมหาธรรมราชา ดังนั้น รูปแบบการปกครองจึงเปลี่ยนมาเป็นแบบ ธรรมราชา ซึ่งรูปแบบการปกครองนี้เป็นรูปแบบที่นำหลักธรรมมาใช้ โดยนำเอาพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการปกครองและสถาบันพระมหากษัตริย์ ก็เริ่มห่างเหินกับประชา ชนมากขึ้น อาณาจักรสุโขทัย สถาปนาขึ้นในปี พ.ศ.1792 โดยมีพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นปฐมกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงปกครองแผ่นดินสมัยสุโขทัย ตอนต้น (พ.ศ. 1792-1841) พ่อขุนศรีอินทราทิตย์จัดการปกครองใหม่เป็นแบบ บิดาปกครองบุตร หรือ พ่อปกครองลูกหรือ ปิตุลาธิปไตย และสมัยสุโขทัยตอนปลาย (พ.ศ.1841-1981) การปกครองเป็นแบบบิดาปกครองบุตรเริ่มเสื่อมลง เพราะสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่มั่นคง เมืองต่าง ๆ แยกตัวเป็นอิสระ พระมหาธรรมราชาที่ 1 จึงทรงทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนาลักษณะของการปกครองสมัยสุโขทัยตอนปลายจึงเป็นแบบธรรมราชา ในส่วนอาณาจักรสุโขทัย มีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

กับรัฐใกล้เคียง เช่น อาณาจักรล้านนา แคว้นพะเยา เมืองน่าน เมืองนครศรีธรรมราช อาณาจักรมอญ อาณาจักรอยุธยา และรัฐที่ห่างไกลออกไป เช่น ลังกา จีน สังคมของกลุ่มสุโขทัยแบ่งคนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ชนชั้นปกครองและชนชั้นผู้ถูกปกครอง ส่วนระบบเศรษฐกิจของกรุงสุโขทัย ขึ้นอยู่กับการเกษตรกรรม การพาณิชย์กรรม และการหัตถกรรม การทำเครื่องสังคโลก สังคมสุโขทัยเป็นสังคมแบ่งชนชั้น ซึ่งประกอบไปด้วย พระมหากษัตริย์ ประชาชนและทาส

คำสำคัญ: อุดมการณ์; สมัยสุโขทัย; ปัจจุบัน

Abstracts

The Sukhothai Kingdom in the early period was prosperous. In every aspect, especially in politics and administration, divided into 2 phases: 1, political administration, father-child rule Khun Khun Sri Indra Tit King Khun Bang King Ramkhamhaeng the Great He led the style of government Father ruled the child to use Have a close look between King and people Or called The father who closely supervises the child later, after the monarchy began to change Influenced by Some Khmer have been influenced by India and the status of the King changed to a new name. From No. 4 to 5, Phraya and No. 6-7-8-9 are Phra Maha Dhamma, therefore the form of government has changed to Dharma style. This form of government is a form that applies the principles. By bringing Buddhism as a bond in government and the monarchy Became more distant with the people of the Kingdom of Sukhothai Established in the year 1792, with Khun Khun Si Indrathit Was the first king of the Phra Ruang dynasty to rule the land of the early Sukhothai period (1792-1841). Father, father, son, or father, parent or child, patriarchal and late Sukhothai period (1841-1981) The father-son rule began to deteriorate. Because the monarchy does not have to keep the cities independent Phra Maha Dhamma, 1st, therefore preserving and promoting Buddhism, the characteristics of the late Sukhothai period, therefore, is the Dharma Racha style in the Sukhothai Kingdom. There is a relationship between countries and neighboring states such as Lanna Kingdom, Phayao, Nan, Nakhon Si Thammarat, Mon Kingdom, Ayutthaya Kingdom. And the far away state, such as Lanka, China, the society of the Sukhothai group, dividing people into 2 groups: the ruling class and the ruling class As for the economy of Sukhothai Depends on agriculture Commerce And handicrafts Making chinaware Sukhothai society is a class society. Which includes King People and slaves

Keywords: Ideal; Sukhothai Period; Present

บทนำ

สมัยอดีต ดินแดนที่พวกคนไทย อพยพมาอยู่ตอนเหนือของภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ หรือแหลมอินโดจีนนี้ แต่เดิมเป็นดินแดนของชนที่พูดภาษา ตระกูลมอญ-เขมร ส่วนชนชาวไทยนั้นยังรวมกันอยู่ในประเทศจีนในปัจจุบัน ใน พ.ศ. 500 คนไทยได้อพยพมาทางใต้ โดยแยกออกเป็น 2 พวก คือ พวกอพยพไปทางตะวันตก เรียกว่า ไทยใหญ่ พวกที่อพยพมาทางใต้ เรียกว่า ไทยน้อย ชาวไทยน้อยได้อพยพข้ามแม่น้ำโขงลงมาทำมาหากิน ณ แหลมอินโดจีนมากขึ้น ชาวไทยน้อยได้พยายามสร้างฐานที่มั่นขึ้น สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงกล่าวไว้ในพงศาวดารว่า “อำนาจการปกครอง อาณาจักรของไทย ที่ได้ข้ามแม่น้ำโขงมาทางตอนใต้ เข้าใจว่ามาตั้งเมืองเล็กๆ ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีอำนาจปกครองรวมกัน” เห็นได้ว่าเมืองต่างๆ เหล่านี้ คือ เมืองราด เมืองบางยาง เมืองชะเลียง เมืองบางขลง เมืองศรีสขณาสัย เมืองฮอด เมืองซากับราว และเมืองสุโขทัย จะมีชาวไทยมาตั้งเมืองอยู่ผู้ที่ปกครองบ้านเมืองนั้น เรียกว่า พ่อเมือง

มีเรื่องราวปรากฏในกรุงสุโขทัยว่า พระราชาธิบดีของขอม มีพระนามว่า อินทรวรมัน ที่ 2 ทรงยกพระธิดา พระนามว่า พระนางสิริ มหาเทวี ให้เป็นชายา ของพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด กับมอบพระขรรค์ชัยศรีและพระราชทานพระราชทิน ให้นามว่า “ศรีอินทราบดี”

ต่อมา ราว พ.ศ.1800 ชาวไทยที่อยู่อาณาเขตมีจำนวนเพิ่มขึ้นจึงได้รวมตัวกันขับไล่ขอมซึ่งตั้งอยู่ ณ เมืองสุโขทัย ผู้ที่ขับไล่ขอมนั้น คือ พ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราดกับพ่อขุนบางกลางหาว เจ้าเมืองบางยาง ทั้ง 2 คน ได้ร่วมมือกันยกพล เข้าต่อสู้กับกองทัพขอม นายทัพขอมสู้ไม่ได้ ก็แตกพ่ายหนีไปจากกรุงสุโขทัย พ่อขุนผาเมืองตีฝ่าเข้าเมืองสุโขทัยได้ก่อน แต่ไม่ยอมตั้งตนเป็นกษัตริย์ กลับนำกองทัพตนออกจากเมือง แล้วเชิญพ่อขุนบางกลางหาว ให้ยกพลเข้าไปในเมือง และต่อมาได้อภิเษกให้พ่อขุนบางกลางหาวเป็นกษัตริย์ ครองกรุงสุโขทัย ตั้งแต่นั้นมา ทั้งเวณราชทินนามชื่อพระราชาธิบดีขอมตั้งให้ว่า “ศรีอินทราบดี” ให้กับพ่อขุนบางกลางหาว พ่อขุนบางกลางหาวจึงครองราชวงศ์พระร่วง ทรงพระนามว่า “พ่อขุนศรีอินทราบดี” นับว่าไทยได้ตั้งรากฐานบ้านเมืองเป็นชนชาติ มีดินแดน มีการปกครองของตนเอง เริ่มตั้งแต่สมัยนั้นเป็นต้นมา

การปกครองในสมัยสุโขทัย

วิเคราะห์อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย สุโขทัยเป็นรัฐในอดีตรัฐหนึ่ง ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำยม สถาปนาขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 18 ราวปี พ.ศ.1800 (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 19) พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เมื่อครั้งยังเป็นพ่อขุนบางกลางหาว ได้ร่วมมือกับพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด แห่งราชวงศ์ศรีนาวนำถม (ขจร สุขพานิช, 2521 : 58) การรวมกำลังพลกันกระทำรัฐประหารขอมสบาดโขลญลำพง โดยพ่อขุนบางกลาง หาวตีเมืองศรีสัชนาลัยและเมืองบางขลังได้ และยกทั้งสองเมืองให้พ่อขุนผาเมือง (เขลา ถาวรณดำรง, 2535 : 32) วิเคราะห์เหตุการณ์ว่าพ่อขุนผาเมืองได้ตีเมืองสุโขทัยได้ ก็ได้ทำการมอบเมืองสุโขทัย ให้พ่อขุนบางกลางหาว พร้อมพระขรรค์ชัยศรีและพระนาม “ศรีอินทราทิตย์” ซึ่งได้นำมาใช้เป็นพระนาม ภายหลังได้กลายเป็น ศรีอินทราทิตย์ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 19) การเข้ามาครองสุโขทัยของราชวงศ์พระร่วงเข้ามามีอิทธิพลในเขตนครสุโขทัยเพิ่มมากขึ้นและได้แผ่ขยายดินแดนกว้างออกไป (ศรีศักดิ์ วัลลีโกดม, 2549 : 19) แต่เขตแดนเมืองหลวงสองแคว ก็ยังคงเป็นฐานกำลังของราชวงศ์ศรีนาวนำถมอยู่ ตามเรื่องราวในศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ 2 (ไพฑูรย์ สายสว่าง, 2518 : 3) เป็นนายทหารขอมที่ได้นำกำลังเข้ายึดเมืองสุโขทัย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 19) พ่อขุนศรีอินทราทิตย์หรือพระนามเต็มว่า กมรเตงอัญศรีอินทราธิบดีนา ทิตย์ พระนามเดิม คือ "พ่อขุนบางกลางหาว" เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์พระร่วง (ขจร สุขพานิช, 2521 : 58) ตามประวัติศาสตร์ไทย ทรงครองราชย์ตั้งแต่ พ.ศ. 1792 ถึงปีใดนั้นยังไม่ทราบอย่างแน่ชัด

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย ในราวพุทธศตวรรษที่ 18 อำนาจการปกครองสมัยนั้น แบ่งเป็น หัวเมืองชั้นในและหัวเมืองชั้นนอก หัวเมืองชั้นใน คือ เมืองหลวงและเมืองลูกหลวง เมืองเหล่านี้จะเรียกว่า เป็นเมืองหน้าด่าน 4 ทิศ ของกรุงสุโขทัย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 20) เมืองหน้าด่าน คือ เมืองเขลียง (ศรีสัชนาลัย) อยู่ทางทิศเหนือ เมืองสระหลวง (พิจิตร) อยู่ทางทิศใต้ เมืองสองแคว (พิษณุโลก) อยู่ทางทิศตะวันออก เมืองนครชุม (กำแพงเพชร) อยู่ทางทิศตะวันตก (ขจร สุขพานิช, 2521 : 58) เมืองเหล่านี้มีระยะห่างจากเมืองหลวง ประมาณ 50 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทาง 2 วัน ในอาณาเขตหัวเมืองชั้นนอก สุโขทัยไม่ได้มีอำนาจประชากรในอาณาจักรสุโขทัยนั้น กำลังคนเป็นสิ่งที่ทำให้อาณาจักรต่างๆ สามารถมีอิทธิพลทางการเมือง คือ ฐานกำลังคน ที่สามารถเกณฑ์มาเป็น

ทหารยามที่ต้องการ บรรณาณาณาจักรใน อาเซียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด มีจำนวนประชากรค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับที่ดิน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 20)

เมืองสุโขทัยนั้นตั้งอยู่ที่ราบลุ่ม แม่น้ำยม ปกครองปกครองโดยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ นับว่าเป็นกษัตริย์แห่งราชวงศ์พระร่วง ครองราชตั้งแต่ปี พ.ศ.1792 ถึงปีใดไม่ปรากฏชัด อาณาจักรต่างๆ ก็พยายามรวบรวมกำลังพลไว้เป็นของตนให้มากที่สุดเพราะกำลังคนเป็นฐานของกำลังทหาร การเมือง และเศรษฐกิจ ในอดีต ผู้ปกครองมักสร้างระบบควบคุมกำลังของตนไว้ คือ ระบบทาสและระบบไพร่ ในอดีตดินแดนแถบนี้ จะมีสงครามแย่งชิงผู้คนสง ครามจะมีการกวาดต้อนผู้คนไป เรียกว่า เทครัว (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 20) สุโขทัยก็มีปัญหาเรื่องกำลังคนและมีความพยายามรวบรวมผู้คนไว้ เป็นของตนเพื่ออำนาจการเมือง ราวพ.ศ. 1800 อันเป็นปีของการสถาปนาอาณาจักร สุโขทัย ดินแดนต่างๆที่เป็นจุดกำเนิดของอาณาจักรไทย ในช่วงระยะ 200-300 ปี (ไพฑูรย์ สายสว่าง, 2518 : 3) ก่อนตั้งกรุงสุโขทัยคนไทยได้รวมตัวกันอย่างหนาแน่นในบริเวณดินแดนที่จะเกิดอาณาจักรเชียงใหม่ อาณาจักรสุโขทัยและอาณาจักรอยุธยา จากการที่มีกำลังคนมาก จึงสามารถตั้งตนเป็นอิสระ สุโขทัยมีอาณาจักรค่อนข้างแข็งแรง (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, 2517 : 13) จากการรวบรวมกำลังทหารเมื่อครั้งที่ยึดอำนาจขอมในเขตเมืองสุโขทัยและศรีสัชนาลัยการใช้กำลังทหารของตนแผ่ขยายอาณาเขตไป (วิไลสงวน โชติสุขวัฒน์, 2540 : 61) ข้อสังเกตอันหนึ่งเกี่ยวกับผู้คนในอาณาจักรสุโขทัยนี้ เชื่อว่าระบบที่ใช้คุมผู้คนเป็นระบบทาสและระบบไพร่ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 20) สุโขทัยจึงมีระบบทาสและไพร่ใกล้เคียงกับอาณาจักรอยุธยา

ลักษณะเด่นของการเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย คือ

1. มีรูปแบบการปกครองแบบพ่อปกครองลูก
2. พระมหากษัตริย์เป็นเสมือนพระพุทธเจ้า
3. มีความเชื่อเรื่องสวรรค์นรก
4. ประชาชนมีเสรีภาพอิสระในการค้าขาย
5. มีความใกล้ชิดระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครอง
6. ประดิษฐานอักษรไทยโดยพ่อขุนรามคำแหง
7. ขยายขอบเขตโดยใช้ความสัมพันธ์ทางการแต่งงานมาช่วยปรับปรุงการทำ

ซึ่งเป็นรัฐสหกิจ เช่น อุตสาหกรรมถ้วยชามสังคโลก

8. ติดต่อกับสงฆ์จากนครศรีธรรมราชและจากศรีลังกา เพื่อมาสืบทอดพระพุทธรูปศาสนา (ลิขิต อธิวาทิน, 2546 : 25)

ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

อาชีพหลักของชาวสุโขทัย คือ เกษตรกรรมได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน และการเลี้ยงสัตว์ ชาวสุโขทัยมีการสร้างระบบชลประทานที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เนื่องจากสุโขทัยมีปัญหาความแห้งแล้งในฤดูแล้ง เพราะดินเป็นดินปนทราย ทำให้ดินไม่อุ้มน้ำ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 20) จึงมีการสร้างเขื่อนดินทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมืองสุโขทัย (ไพฑูรย์ สายสว่าง, 2518 : 4) เขื่อนดินนี้ เรียกว่า ทำนบพระร่วง สำหรับเก็บกักน้ำไว้ในหุบเขา และระบายน้ำเข้าไปใช้ภายในตัวเมือง และบริเวณใกล้เคียงตัวเมือง (ขจร สุขพานิช, 2521 : 58) นอกจากนี้ ภายในตัวเมืองยังมีการขุดสระน้ำที่เรียกว่า ตระพัง เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้สอยพืชที่ปลูกมาก คือ ข้าว รองลงมาเป็น ผลไม้ เช่น มะม่วง มะขาม มะพร้าว หนามพราง เป็นต้น โดยพื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญ ได้แก่ บริเวณที่ราบลุ่มทางแถบเมืองศรีสัชนาลัย ชากังราว สองแคว และนครชุม

อุตสาหกรรมสมัยสุโขทัย

อุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียงมากของสุโขทัย คือ เครื่องสังคโลก มีแหล่งผลิตอยู่ที่เมือง ศรีสัชนาลัย และเมืองสุโขทัย สินค้าเครื่องสังคโลกที่ผลิต ได้แก่ ถ้วย โถ จาน ไห กระปุก เป็นต้น (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 20) นอกจากค้าขายกันภายในประเทศแล้ว ยังส่งออกขายต่างประเทศอีกด้วย (ปภาวดี ดุยจินดา, 2545 : 50) ซึ่งจากการสำรวจทางโบราณคดีได้พบแหล่งเตาเผามากมาย โดยเฉพาะบริเวณทิศเหนือของนอกกำแพงเมืองสุโขทัย น้ำโจน และเมืองศรีสัชนาลัย ริมฝั่งแม่น้ำยม ที่รู้จักกันดี คือ เตาทุเรียงสุโขทัย เตาทุเรียงป่ายาง และเตาทุเรียงเกาะน้อย

การค้าขายในสมัยสุโขทัย

ข้อมูลที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 แสดงให้เห็นว่ามีการค้าขายอยู่ 2 ประเภท คือ การค้าขายภายในอาณาจักรและการค้าขายกับต่างประเทศ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 20) การค้าภายในอาณาจักรเป็นการค้าแบบเสรี มีตลาดเป็นศูนย์กลางการค้า เรียกว่า "ปสาน" ไว้สำหรับประชาชนจากถิ่นต่าง ๆ ที่เดินทางมาแลกเปลี่ยนสินค้ากัน (ลิขิต อธิวาทิน, 2546 : 26) การค้าขายระหว่างเมืองจะไม่มีภาษีผ่านด่าน ที่เรียกว่า "จกอบ" ดังศิลาจารึก กล่าวว่า "เจ้าเมืองบ่อเอา จกอบในไพร่ลู่ทาง "ทำให้ประชาชนค้าขายได้อย่างเสรี

การค้าขายกับต่างประเทศในสมัยสุโขทัย

การค้ากับหงา วสดี ขอม มลายู ขวา ซึ่งสินค้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ เครื่องเทศ และของป่า เช่น พริกไทย ไม้ฝาง งาช้าง หนังสัตว์ ไม้หอม นอแรด ส่วนสินค้านำเข้า เป็นประเภทผ้าไหม เครื่องประดับ โดยเฉพาะผ้าไหมที่พ่อค้าจีนนำมาขาย เป็นที่ต้องการของเจ้านาย เชื้อพระวงศ์ ชั้นสูงและขุนนางสุโขทัย (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, 2549 : 4-5)

ระบบเงินตราในสมัยสุโขทัย

สุโขทัยมีการค้าขายในชุมชนของตนเองและกับพ่อค้าต่างบ้านต่างเมืองจึงมีการแลกเปลี่ยนสินค้าและการซื้อขายในระบบเงินตรา เงินตราที่ใช้ คือ " เงินพดด้วง " ซึ่งทำจากโลหะเงิน ก้นเบี้ยหอย มีขนาดตั้งแต่ 1 - 4 บาท โดยมีการใช้ เงินตราเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทั้งนี้ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการซื้อขาย (ไพฑูรย์ สายสว่าง, 2518 : 4)

การเก็บภาษีอากรสุโขทัย

ไม่มีการเก็บภาษีผ่านด่าน หรือ จกอบ แต่จะเก็บภาษีอื่น ๆ เช่น ธรรมเนียมต่าง ๆ ภาษีรายได้การค้า ค่านา เป็นต้น (ไพฑูรย์ สายสว่าง, 2518 : 4)

การเมืองการปกครองทางทหารสมัยสุโขทัย

กิจการทหารของไทย มีอยู่ควบคู่กับประวัติศาสตร์ชาติไทยตลอดมา ตั้งแต่ชนชาวไทยได้รวมกันเป็นแว่นแคว้นในสุวรรณภูมิ มีตำนานเล่าขานสืบมาช้านาน ว่ามีแบบอย่างที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 21) ที่ได้ประยุกต์มาจากภูมิปัญญาของไทย เมื่อเกิดอาณาจักรสุโขทัยขึ้นในปลายพุทธศตวรรษที่ 18 จากหลักฐานทางศิลปจารึกพบว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาทหารโดยตรง และทรงนำกองทัพเข้าสงครามด้วยพระองค์เอง ในฐานะเป็นจอมทัพ บรรดาชายฉกรรจ์ทั้งหลายทั้งปวง จะเป็นทั้งพลเมืองและทหารในกองทัพหลวง ตามกรมกองที่ตนสังกัด การฝึกหัดทหาร จะใช้หัวหน้าสกุลในแต่ละหมู่บ้าน เป็นผู้ควบคุมฝึกสอนวิชาการต่อสู้ เมื่อเกิดศึกสงครามทหารทุกคน จะมีอาวุธคู่มือที่ตนได้ฝึกซ้อมไว้ชำรุดดีแล้ว พร้อมทั้งจะใช้งาน (วิไลสงวน โชติสุขวัฒน์, 2540 : 62)

ในส่วนเสบียงอาหารก็จะเตรียมไว้เฉพาะตน (ขจร สุขพานิช, 2521 : 59) ในขั้นต้น มีความสม บูรณ์ในตนเอง พร้อมทั้งจะออกศึกได้ทันที การสร้างค่าย คูเมือง ประตู หอรบนั้น จะมีอยู่ทั้งที่ตั้งปกติ คือ เมืองซึ่งจะมีการสร้างอย่างถาวร สมบูรณ์แข็งแรงตามขนาดและความสำคัญของเมืองนั้น ๆ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 22) และจะสร้างอย่างชั่วคราว

เมื่อยกทัพไปทำศึกและต้องหยุดทัพตั้งมั่น ดังจะเห็นได้จากเมืองโบราณทุกแห่ง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2546 : 27) สำหรับกรุงสุโขทัย ซึ่งเป็นเมืองหลวง จะมีการสร้างคันดิน คูน้ำ เป็นกำแพงเมือง และมีคูเมืองล้อมรอบอยู่สามชั้น เรียกว่า ตรีบูร มีป้อมประจำประตูเมืองทั้งสิ้น ทิศ

กำลังทหารสมัยสุโขทัย

การเตรียมทหาร มีหลักอยู่ว่า ผู้ชายไทยทุกคนต้องเป็นทหาร ดังนั้นในยามปกติ ก็ดำเนินชีวิตไปตามครรลองของตน แต่เมื่อเกิดศึกสงคราม ทุกคนก็ทำหน้าที่เป็นทหาร การที่จะดำรงอยู่ในภาวะดังกล่าวได้ จะต้องมีการรับรองรับ โดยที่เริ่มจากระดับล่างสุด (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 21) คือ ครอบครัว โดยที่หัวหน้าครอบครัวหรือหัวหน้าสกุล ทำหน้าที่ควบคุมทหาร ในสกุลของตน เรียกว่า เจ้าหมู่ จัดว่าเป็นหน่วยทหารที่เล็กที่สุดในระบบการจัดการ (ไพฑูรย์ สายสว่าง, 2518 : 19) สำหรับตัวพ่อขุนจะเป็นจอมทัพด้วยพระองค์เอง (ขจร สุขพานิช, 2521 : 59) มีสันนิษฐานจากข้อมูลในศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 พ่อขุนมานได้กล่าวว่า ชาวไทยชาวสุโขทัยทุกคนต้องเป็นทหารเมื่ออายุ 18 ปี และปลดพ้นการเป็นทหารเมื่ออายุ 60 ปี เกณฑ์นี้ได้ถือปฏิบัติต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา

การจัดเหล่าทหาร ไม่มีหลักฐานแน่ชัด แต่ที่พบในมังรายศาสตร์ มีการจัดเหล่าทหารไว้เป็นสามเหล่า (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 22) คือ ชั้นสูง ได้แก่ เหล่าพลช้าง เรียกว่า นายช้าง ชั้นกลาง ได้แก่ เหล่าพลม้า เรียกว่า นายม้า ชั้นต่ำ ได้แก่ เหล่าพลราบ เรียกว่า นายตีน (ขจร สุขพานิช, 2521 : 60)

การจัดหน่วยทหาร ตามมังรายศาสตร์ ได้กล่าวถึงการจัดหน่วยทหาร ตั้งแต่เล็กไปใหญ่ ตามหลักจำนวนไพร่พลที่มีอยู่ในหน่วยนั้น ๆ เริ่มต้นจากหน่วยเล็กที่สุด (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 22) การจัดกำลังพล คือ ไพร่สิบคน ให้มีนายสิบผู้หนึ่ง ช่มกว่านผู้หนึ่ง ทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อ (เทียบเท่าผู้บังคับหมู่ในปัจจุบัน) นายสิบห้าคน ให้มีนายห้าสิบผู้หนึ่ง มีปากขวาและปากซ้ายเป็นผู้ช่วย (เทียบเท่าผู้บังคับหมวดในปัจจุบัน) นายห้าสิบสองคน ให้มีนายร้อยผู้หนึ่ง (เทียบเท่ากับผู้บังคับกองร้อยในปัจจุบัน) นายร้อยสิบคน ให้มีเจ้าพันผู้หนึ่ง (เทียบเท่ากับผู้บังคับกองพันในปัจจุบัน) เจ้าพันสิบคน ให้มีเจ้าหมื่นผู้หนึ่ง (เทียบเท่ากับผู้บัญชาการกองพลในปัจจุบัน) เจ้าหมื่นสิบคน ให้มีเจ้าแสนผู้หนึ่ง (เทียบเท่ากับแม่ทัพในปัจจุบัน) การจัดดังกล่าวนี้ รวมสมัยกับสมัยกรุงสุโขทัย จึงอาจนำมาใช้กับการทหารของกรุงสุโขทัยได้ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2546 : 27)

อาวุธยุทโธปกรณ์ อาวุธที่ใช้ในสมัยนั้น จะเป็นอาวุธประจำกายของแต่ละบุคคลทั้งสิ้น เช่น ทวน หอก ดาบ แหวน หลาว เกาทัณฑ์ หน้าไม้ ขงจ้าว ง้าว ตะบอง ขวาน เป็นต้น (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 22) อาวุธดังกล่าวนี้ทุกคนจะมีอยู่ประจำตัว ตามความถนัดของแต่ละคนและมีการฝึกใช้อาวุธนั้น ๆ อย่างชำนาญดีแล้ว ตั้งแต่ในยามปกติ เป็นอาวุธคู่มือเมื่อเกิดศึกสงครามก็จะใช้อาวุธคู่มือนี้เข้าทำการรบ

ในส่วนเสบียงอาหาร จะมีการนำติดตัวไปจำนวนหนึ่งไว้ใช้เมื่อจำเป็นในขั้นแรก โดยธรรมดาจะแสวงหาอาหารในท้องถิ่นกิน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 22) ส่วนเสบียงอาหารสำหรับกองทัพ จะส่งไปจากราชาธานีและหัวเมืองใหญ่ส่วนหนึ่งกับเรียกเกณฑ์ ให้ผู้ปกครองท้องถิ่นเตรียมเอาไว้ล่วงหน้า แล้วคอยจ่ายให้เมื่อกองทัพเดิน (เขลา ถาวรธาดา, 2535 : 33) ทางมาถึงด้านยานพาหนะอันประกอบด้วย ช้าง ม้า วัว และเกวียน ใช้เป็นส่วนกำลังรบ และส่วนสนับสนุน การรบ (ไพฑูรย์ สายสว่าง, 2518 : 20) กล่าวคือช้าง ใช้เป็นพาหนะของแม่ทัพ เข้าต่อสู้กับแม่ทัพฝ่ายข้าศึก ที่เรียกว่าทำยุทธหัตถี ใช้เป็นกำลังเข้าบุกตลุยข้าศึกในสนามรบ และใช้ในการลำเลียงในถิ่นทุรกันดารที่เป็นพื้นที่ภูเขา เอาม้าใช้เป็นพาหนะ (ศรีศักดิ์ วัลลีโกดม, 2517 : 134) ของผู้บังคับบัญชาทหารในระดับรองลงมา ใช้เป็นพาหนะของหน่วยทหารม้าที่ต้องการเคลื่อนที่เร็ว ใช้ในการลาดตระเวนหาข่าว การติดต่อสื่อสารเร็ว ใช้เทียมเกวียนบรรทุกสัมภาระต่าง ๆ ทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสบียงอาหาร (ปภาวดี ดุลยจินดา, 2545 : 51)

ผลประโยชน์ที่ทหารได้รับ การป้องกันบ้านเมือง เพื่อมิให้ตกเป็นทาสของฝ่ายข้าศึก ก็เป็นการป้องกันตนและครอบครัวมิให้ตกอยู่ในฐานะทาส (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 22) นอกจากนี้เมื่อได้ชัยชนะต่อข้าศึก ก็จะได้รับส่วนแบ่งจากทรัพย์สินสมบัติของข้าศึกที่ยึดมาได้ เช่น ได้เชลยมาใช้สอย เพราะทหารที่ไปรบไม่มีเบี้ยเลี้ยง เงินเดือน เป็นรายได้ประจำ แต่จะมีเกณฑ์การได้บำเหน็จความชอบในรูปแบบต่าง ๆ (ศักดิ์ วัลลีโกดม, 2549 : 35) ในมังรายศาสตร์ มีกำหนดไว้ตอนหนึ่งว่า "นายตืนผู้ใครบศึกในสนามรบ ได้หัวนายช้าง นายม้ามา ควรเลี้ยงดูให้เป็นใหญ่.....ผู้ใครบชนะ ได้หัวข้าศึกมาให้รางวัลหั่วละ 300 เงิน ให้ไรนาที่ดินและเลี้ยงดูให้เป็นใหญ่ หากนายตืนได้หัวนายม้า ควรเลื่อนขึ้นเป็น นายม้า นายตืนได้หัวนายช้าง ควรเลื่อนขึ้นเป็น (ลิขิต อีระเวคิน, 2546 : 26)

การเมืองการปกครองไทยสมัยปัจจุบัน

ตั้งแต่โบราณกาล ราชอาณาจักรไทยอยู่ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อย่างไรก็ตาม หลังจากการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 ประเทศไทยจึงอยู่ภายใต้การปกครองระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข รัฐธรรมนูญเขียนฉบับแรกถูกร่างขึ้น อย่างไรก็ตาม การเมืองไทยยังมีการต่อสู้ระหว่างกลุ่มการเมืองระหว่างอภิชนหัวสมัยเก่าและหัวสมัยใหม่ ข้าราชการ และนายพล ประเทศไทยเกิดรัฐประหารหลายครั้ง (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2549 : 122) ซึ่งมักเปลี่ยนแปลงให้ประเทศไทยอยู่ภายใต้อำนาจของคณะรัฐประหารชุดแล้วชุดเล่า จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญและกฎบัตรรวมแล้ว 20 ฉบับ (เขลา ถาวรธาดา, 2535 : 133) นับรวมฉบับปัจจุบันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไร้เสถียรภาพทางการเมืองอย่างสูงหลังรัฐประหารแต่ละครั้งรัฐ บาลทหารมักยกเลิกรัฐธรรมนูญที่มีอยู่เดิมและประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว (ชาญวิทย์.เกษตรศิริ, 2549 : 22)

สรุป

วิเคราะห์อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครอง ของสมัยสุโขทัยกับสถานการณ์ปัจจุบัน เมืองสุโขทัยนั้นตั้งอยู่ที่ราบลุ่ม แม่น้ำยม ปกครองปกครองโดยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ นับว่าเป็นกษัตริย์แห่งราชวงศ์พระร่วง ครองราชตั้งแต่ปี พ.ศ.1792 ถึงปีใดไม่ปรากฏชัด

สุโขทัยมีปัญหาเรื่องกำลังคน โดยได้พยายามรวบรวมผู้คน จุดกำเนิดของอาณาจักรสุโขทัย อยู่ในช่วง 200-300 ปี สุโขทัยใช้ระบบปกครองโดยใช้ระบบทาสและระบบไพร่ มาปกครอง

การปกครองทางทหารของสุโขทัย ศิลาจารึก ระบุว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ปกครองทหารโดยตรงทรงนำกองทัพเข้าสงครามด้วยตัวพระองค์เอง การสร้างค่ายมีการสร้างแบบถาวรแข็งแรง ดังเห็นได้จากเมืองโบราณต่างๆ จัดเตรียมทหาร มีหลักอยู่ว่าชายไทยทุกคนต้องเป็นทหาร เมื่ออายุ 18 ปีและปลดประจำการเมื่ออายุ 60 ปี การจัดทหารแบ่งออกเป็น 3 เหล่า คือ เหล่าพลช้าง เหล่าพลม้า และเหล่าพลราบ การใช้อาวุธสู้รบสมัยนั้น ส่วนมากจะเป็นอาวุธประจำกาย ของแต่ละคนตามความถนัด เมื่อเกิดสงครามจะใช้อาวุธคู่กายในการรบ พาหนะที่ใช้รบ คือ ช้าง ม้า วัว ควายเกวียน ใช้ในการสู้รบ เพื่อป้องกันเมืองเมื่อได้รับชัยชนะจะแบ่งทรัพย์สินที่ได้มาให้ได้หัวละ 300 บาท และให้ไร่ นา ที่ดิน เป็นรางวัล

การเมืองการปกครองไทยสมัยปัจจุบันนี้ ประเทศไทยใช้ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสถาบันนิติบัญญัติ เป็นผู้ใช้อำนาจ และพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรี ออกประกาศให้ศาลทหาร มีอำนาจพิจารณาคดี ในสมัยก่อนประเทศไทยใช้ระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราช หลังการปฏิวัติ พ.ศ.2475 ประเทศไทยจึงอยู่ใต้การปกครองแบบประชาธิปไตย จนถึงทุกวันนี้

เอกสารอ้างอิง

- ขจร สุขพานิช. (2521). *ประวัติศาสตร์ พ.ศ. 1600 - 2310*. กรุงเทพมหานคร: ปรีณบุคล.
- เขลา ถาวรธาดา. (2535). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: มายบุคล.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2549). *ประวัติการเมืองไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ปภาวดี ดุลยจินดา. (2545). *หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารราชการ เอกสารประกอบการสอนวิชา การบริหารราชการไทย หน่วยที่ 1-8*. (พิมพ์ครั้งที่ 20). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไพฑูรย์ สายสว่าง. (2518). *พื้นฐานทางเศรษฐกิจของอาณาจักรสุโขทัย*. กรุงเทพมหานคร: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลิขิต อีระเวคิน. (2546). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองของไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิไลสงวน โชติสุขรัตน์. (2540). *ตำนานเมืองสยาม*. กรุงเทพมหานคร: สายทองพิมพ์.
- ศรีศักดิ์ วัลลีโถม (2517). *สภาพภูมิศาสตร์และประชากรของอาณาจักรสุโขทัยสมัยศรีสุทพรพรณโฆมน้ำศักดิ์ดอนาไทย*. กรุงเทพมหานคร: บพิธ
- ศรีศักดิ์ วัลลีโถม. (2549). *สภาพภูมิศาสตร์และประชากรของอาณาจักรสุโขทัย*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.